

Referanser:

Arkivsak: 18/01879-11

Veien til prestetjeneste

Sammendrag

Styringsgruppa for Veien til prestetjeneste (STVTP) behandlet på sitt møte i september 2018 en sak der man ville ha en gjennomgang av hele VTP-programmet (STVTP 14/18). Dette ble videre vedtatt av Bispemøtet i oktober 2018. Det ble lagt fram en prosjektplan, som ble revidert med en tidsplan høsten 2019. De første punktene er nå gjennomført, og våren 2020 står en gjennomgang og mulig endring av stiftspraksisordningen, samt påmelding og fordeling av deltakere på planen. Det er utfordringer knyttet til begge punkter, og det er viktig med en god diskusjon og skikkelig vurdering av disse samt alternative metoder.

Det er et mål at hele prosessen med gjennomgangen av VTP- og VTVT-ordningen skal være ferdig i løpet av 2020, og at man i 2121 endrer navnet til «Veien til vigsling» for alle faggruppene.

Forslag til vedtak

Bispemøtet har drøftet stiftspraksis og ordningen med påmelding og fordeling av deltakere. Momenter fra diskusjonen tas med videre til Styringsgruppa for VTP som arbeider videre med ordningene.

Saksorientering

Bakgrunn

En gjennomgang av VTP-programmet ble satt i gang av Styringsgruppa for VTP (STVTP), etter initiativ fra Bispemøtet. Det ble vedtatt en prosjektplan, som ble revidert høsten 2019:

1. Gjennomgang av ordinasjonssamlinger
 - Rammer og innhold
 - Økonomi

Høst 2018-høst 2019

2. Endre evalueringsmetoden	Høst 2019
3. Påmelding og fordeling av deltakere	Vår 2020
4. Stiftspraksis	Vår 2020
5. Utenlandske prester og prester fra andre kirkesamfunn	Høst 2020
- Deltakelse og dispensasjon	
- VTP-light?	
6. Informasjon, ny brosjyre på redigeres og trykkes på nytt	Høst 2020

Punkt 1 og 2 er for det meste gjennomført, men økonomien må man kontinuerlig ha et blikk på. Våren 2020 bør det tas en gjennomgang av ordningen med stiftspraksis, og i forlengelse av det bør man også se på ordningen med påmelding og fordeling av deltakere.

Stiftspraksis

Stiftspraksis er i dag et samarbeid mellom Den norske kirke og lærestedene som til byr cand.theol.-grad. Stiftspraksis har vært en del av VTP-programmet siden 2001, og inngår samtidig i siste fase av den praktisk-teologiske utdanningen ved lærestedene. Den består av fem ukers tjeneste som menighetsprest i det bispedømmet studenten er tilknyttet gjennom VTP. Lærestedene melder til biskop om antall studenter som skal ut i praksis, og biskopen engasjerer studentene som prestevikarer. I Veiledningen for til VTP heter det i punkt 4.2. om ansvarsfordeling at biskopen «gir, med hjemmel i Tjenesteordning for biskoper §10 annet ledd, deltakeren de nødvendige fullmakter til å forrette forordnede gudstjenester, dåp, nattverd og gravferd...». Læresteder «sørger for at deltakeren før stiftspraksis har fått nødvendig opplæring til å utføre selvstendig prestatjeneste» og «legger til rette ved særskilte behov (f.eks. ved funksjonshemninger). Dette skjer i nært samarbeid med bispedømmet».

Stiftspraksis får jevnt over god evaluering fra studentene, men det er allikevel utfordringer som gjør det nødvendig å se på om det kan organiseres på en annen måte. Ansvaret for praksisen er delt mellom lærestedene og biskop/bispedømme, og det fordrer godt samarbeid og ansvarsavklaring for at det skal fungere godt. *Nasjonalt programråd for cand. theol.* drøftet stiftspraksis på sitt møte i november 2019, med en samtale om hvordan man få til en god stiftspraksis med relevans for studiet.

For at studentene skal kunne utføre selvstendig prestatjeneste, må de få fullmakt fra biskopen til å forrette forordnede gudstjenester, dåp, nattverd og gravferd, jf Tjenesteordning for biskoper §10. Selv om lærestedene vurderer studentene som skikket og godt nok forberedt, kan de ikke legge føringer for biskopens vurdering av studenten. Dette har ved enkelte tilfeller bydd på utfordringer, da biskop ikke har sett å kunne gi fullmakt til vedkommende. Studenten kan da ikke gjennomføre praksis som selvstendig prestatjeneste, og vil få utfordringer med å fullføre praktikum.

I stiftspraksis blir studentene engasjert som prestevikarer av bispedømmene. De ivaretar arbeidsgiveransvaret, utbetaler lønn, sørger for egnet bosted og dekker utgifter til dette samt reiseutgifter. Bispedømmene finner egnede praksissteder for studentene, og må både ta hensyn til egne behov for å dekke opp der det er vakanse, og studentens behov for en god og variert praksis i en menighet. Dette er en balanse som ikke alltid er lett å finne, og det har vært tilfeller der studenten har fått lite ut av praksisperioden eller opplevd lite støtte og manglende praktisk tilrettelegging, og der spesielle behov ikke har blitt tatt hensyn til. Programrådet mener det vil være interessant å diskutere om det bør være maler for hva slags type stilling studentene blir tilbudt. De melder også om utfordringer med kommunikasjonen mellom bispedømmeråd, prost og lokal ansatte, som går på alt fra å forstå praksistypen til standard på bolig.

En annen utfordring er knyttet til praksisveiledere. I veiledningen til VTP finner man retningslinjer for praksisveiledningen. Praksisveilederen skal være en prest med godkjent arbeidsveilederutdanning eller tilsvarende, eventuelt annen erfaren prest. Det er lærestedets ansvar å utpeke, følge opp og gi lønn og godtgjøring til praksisveileder, men denne skal først godkjennes av biskop. Praksisveilederen skal være en annen enn studentens nærmeste overordnede, og skal ikke være ansatt i menigheten der studenten har sin tjeneste. Her har det vært tilfeller der ansvarsfordelingen mellom lærested og bispedømme har vært uklar. Enkelte steder er det også utfordrende å finne en kvalifisert veileder i

nærheten av praksisstedet. Det kan føre til at mye tid går bort til reise for både deltaker og veileder i forbindelse med observasjon og veiledning. Programrådet ser utfordringer med måten veiledningen i dag foregår, med for liten kontakt med studenten. De ser det som positivt at studentene møter ABV-liknende veiledning, men at noen studenter trenger tettere oppfølging. Et forslag fra MF er at veiledningen blir dobbelt/todelt: 1) biskopen betaler en ABV-veileder som gir f.eks. to veiledningstimer, som er ment som en støtte og bidrag til å forsterke læring. 2) Lærested betaler en prest som arbeider i stab eller nabostab til å være praksisveileder etter et opplegg som er tilpasset en praksis høyt opp studiet.

Man kan vurdere om stiftspraksis skal endres fra å være selvstendig prestetjeneste til å bli observasjonspraksis mer lik menighetspraksisen tidlig i studiet. Praksisperioden blir da tydeligere et element i studiet. Studenten vil følge en prest tjeneste for å observere denne, men med større grad av selvstendighet enn tidligere i studiet. Det gir mulighet for en tettere oppfølging med veiledning. Det vil da ikke bli gitt fullmakt fra biskop, og man unngår da de utfordringer det kan gi. Lærestedenes ansvar vil bli tydeligere. Dette skisseres også av Programrådet som en mulig endring. Ulempene med denne typen praksis er at man mister øvelsen som selvstendig prestetjeneste gir, der studentene får en reell erfaring av hva prestetjeneste innebærer, innenfor tryggere rammer enn når man skal ut i jobb. Den myndiggjøringen selvstendig praksis gir vil for mange studenter være svært viktig, og observasjonspraksis vil kunne oppleves om et steg ned i forhold til der man har kommet på veien til prestetjeneste. Det vil være usikkert hva studentene får ut av det, om de får store nok utfordringer. Det vil også være negativt for bispedømmene som mister en verdifull ressurs.

Et annet alternativ vil være at biskopen samlet viser til et sett med kriterier de legger i det å være egnet/skikket til å få fullmakt, som lærestedene vil kunne navigere etter. Det må her da tas hensyn til at studenter fortsatt vil være mer «underveis» enn det som kan forventes av en som søker ordinasjon. Det vil ikke løse det prinsipielle med saken eller hindre alle former for uenighet mellom biskop og lærested, men vil kunne redusere frekvensen av problemet.

Det er utfordringer med stiftspraksis slik ordningen er i dag, men den årlige evalueringen viser også at den i overveldende grad oppleves og erfares positivt. Spørsmålet er da om utfordringene er store nok til å gjøre en så stor endring som å omgjøre praksisen til observasjonspraksis, eller om det er tilstrekkelig å gjøre mindre justeringer. Nasjonalt programråd for cand.theol. vil være nyttige samtalepartnere i den videre diskusjonen, og det ønsker de også å bidra til.

Påmelding og fordeling av deltakere

Påmelding til VTP skjer i dag gjennom VTP-basen, og til VTVT gjennom et eget påmeldingsskjema på bispemøtets nettsider. Deltakerne kommer med tre ønsker for bispedømmetilknnytning, i prioritert rekkefølge. Sekretariatet gjør opptak to ganger i året, der deltakerne blir fordelt på bispedømmer. Det tas da både hensyn til ønske fra deltaker, og en så jevn fordeling som mulig mellom bispedømmene.

Denne måten å gjøre det på sikrer at alle bispedømmene får deltakere. Vi ser at det er en skjevfordeling i hvilke bispedømmer studentene primært ønsker å være tilknyttet, noe som trolig har sammenheng med både hjemsted og studiested. Ved at fordelingen av deltakere blir gjort av sekretariatet sikrer man både at alle bispedømmer og biskoper får kontakt med og mulighet til å opprette en relasjon over tid til en gruppe studenter, og at enkelte bispedømmer ikke får for mange. Oppfølgingen gjennom VTP er ikke bare viktig for studentene, men også for bispedømmene, der dette kan ses som en god mulighet for rekruttering.

En ulempe med denne modellen er at den er omstendelig og relativt tidskrevende. Det kan være en krevende kabal å få til å gå opp. Det oppleves dessuten av noen deltakere som rigid. Det kommer hvert år et visst antall søknader om endring av bispedømmetilknnytning, spesielt i forbindelse med stiftspraksis. Det har vært tilfeller der deltakeren har opplevd dårlig oppfølging fra bispedømmet, og av den grunn har ønsket å bytte, men det er kun hensyn til egen helse eller omsorgsansvar for nær familie som er gyldige kriterier annet enn i helt spesielle tilfeller. For noen vil det av ulike grunner i framtida kun være en lite antall

bispedømmer som er aktuelle å søke stilling i, selv om man har en god opplevelse med og får en god relasjon til et annet bispedømme gjennom VTP.

Det er altså både fordeler og ulemper med denne modellen, og det kan være andre løsninger for påmelding og fordeling av deltakere til VTP som det kan være nyttig å se på. Det er uansett viktig med en diskusjon om og gjennomgang av om man skal fortsette med denne metoden for opptak.

Egnethets- og skikkethetsvurdering

Det har kommet fram noe usikkerhet blant studentene hva *egnethetsvurderingen* gjennom VTP/VTVT innebærer. Ved lærestedene skjer det en *skikkethetsvurdering* med klare, nedfelte kriterier, og er lovregulert i *Forskrift om skikkethetsvurdering i høyere utdanning*. Spørsmålet er hva som er forskjellen på det som kalles hhv egnethetsvurdering og skikkethetsvurdering.

Etter skikkethetsforskriften er lærestedene pålagt å vurdere studentenes skikkethet til å utøve yrket. Kriteriene som er utarbeidet til bruk for denne vurderingen relaterer hovedsakelig til studentens adferd og relasjonsevne. Kirkens vurdering av kandidater til prestedtjeneste, slik de kommer til uttrykk i biskopens vurdering forut for fullmakt og ordinasjon, vil delvis bygge på de samme kriteriene, delvis utvide dette til å omfatte kandidatens forhold til kirkens trosuttrykk, samt kandidatens livsførsel. Dermed er det kirken ved biskopen, og ikke lærestedet, som avgjør hvem som kan bli prest. Det å ikke bli funnet uskikket av lærestedet innebærer altså ikke at man automatisk og samtidig blir funnet skikket til prestedtjeneste.

Lærestedet og biskopen har hvert sitt hjemmelsgrunnlag og hvert sitt kompetansefelt, og vurderingen er delvis overlappende. Spørsmålet er om denne forskjellen mellom lærested og biskop må reflekteres i en ulik terminologi (skikkethet – egnethet), eller om vi av hensyn til enklere og tydeligere kommunikasjon burde ha brukt det samme begrepet begge steder.

Lærestedenes skikkethetsvurdering skjer på grunnlag av konkret formulerte vurderingskriterier. Slike kriterier finnes ikke i en slik form for den vurdering som skjer av kirke og biskop ifm fullmakt og ordinasjon. Bispemøtet har tidligere ikke ønsket å formulere konkrete kriterier. Det er likevel viktig å være tydelig og kommunisere godt hva vurdering fra kirkens side innebærer. Det dreier seg om en vid forståelse av om en person kan arbeide som prest i bispedømmet eller ikke. Noe vil overlapse med vurderingen i academia, som i stor grad går på sosiale og empatiske karaktertrekk, men vil også gå videre inn i livsførsel, trosliv og teologisk forståelse, knyttet opp mot ordinasjonsløftet presten avlegger ved ordinasjon.

Et ledd i arbeidet med å kommunisere bedre om dette er at tema for fagdagen for VTP og VTVT som skal arrangeres i mai 2020 blir nettopp egnethets- og skikkethetsvurdering. Her vil også studentrepresentanter inviteres.